

MEDIA AND CRIME

Liridon Dalipi* and Petrit Ajeti**

Abstract

Aim of this paper is to address the role of “media and crime”. In various academic circles is being discussed about how media phenomenon causes anti-social, deviant or criminal behaviour in our society, in other words, to what extent the negative media images bring to their viewers, and based in that man is unstable and susceptible to external influences, is often taken as an incontrovertible fact that society has become more violent since the advent of modern media industry. Arrival and growth of the film, television and more recently, computer technologies, have served to intensify public fears of crime wave and some genuinely new phenomena, resulting in a persistent myth that the two phenomena - Media and crime, are 'naturally' connected among themselves. In this paper, “media” refers to various means of communication. Media is the key source of knowing what is happening around the world. Speed of information that media bring us, have indeed made the world a global village, since information applies throughout the globe with the speed of light. Nowadays electronic media are media which includes radio, television (television and new platforms, etc.). In recent years, the media influence has grown exponentially with the advance of technology; first there was the telegraph, then radio, newspapers, magazines, television and now the Internet. Media is the most powerful entity on earth. They have the power to make the innocent guilty and the responsible – accountable, this is their strength. The more pressing issues are “Copy Cat” crimes. This has to do with copying of something published or broadcasted that drags media attention, by causing people to impersonate in order to get the attention of the same level. Examples of this are *copy cat* assassinations, suicides, and other violent acts that have no other motive than getting attention of the wider public community, these acts are copies of the same acts that have been seen in media, films, even in the different video spots, as well as read in the books.

Key words: Media and Crime

NDIKIMI I MEDIAVE NE VEPRRA PENALE

Studentët dhe hulumtuesit e kriminologjisë dhe studimeve të mediave për më shumë se një shekull kanë bërë hulumtime për të kuptuar lidhjet midis medias dhe krimit. Është interesante të theksohet se, edhe pse rrallë duke punuar së bashku, mund të gjenden në mes të përpjekjeve të

---

*Liridon Dalipi; PhD candidate, European University of Tirana; Adress: Iliria, rr. Dalip Dalipi no.15 Gjilan
Email: liridondalipi@gmail.com; Phone: +37744-460-766

**Petrit Ajeti; MA, London Metropolitan University; Adress: Daradania II, Luan Staneci V/156 Gjilan; Email:
Petrit_a@hotmail.com; Phone: +37744-163-952

kriminologëve dhe teoricienëve të mediave për të kuptuar "marrëdhëniet midis krimit, devijimeve të së drejtës penale në njërin anë, dhe mediave dhe të kulturës popullore në anën tjetër". Në të vërtetë, ajo nuk është vetëm një shfaqje midis krimit dhe mediave, por ne gjejmë edhe ngjashmëritë në mes të dy disiplinave.

Paralele mes Kriminologjisë dhe studimeve të mediave janë evidente, arsyeja për këtë është se si kriminologjia dhe studimet e medias janë zhvilluar si zona me interes, ato kanë qenë në formë nga një numër i perspektivave të ndryshme teorike dhe empirike, të cilat kanë ndikuar nga zhvillimet në fusha të ngjashme, veçanërisht sociologjisë dhe psikologjisë, por edhe disiplina të tjera në të gjithë artet, shkencat dhe shkenca shoqërore¹. Njëlloj, hulumtimet akademike pothuajse gjithmonë janë formuar nga forcat e jashtme dhe ngjarjet nga bota sociale, politike, ekonomike dhe kulturore.

Diskutimet e bëra në lidhjen midis medias dhe kriminalitetit, është se media mëson metodën dhe taktika të dhunës dhe sesi mund të jetë një sjellje agresive. Njerzit janë të prirur të emitojnë atë që shohin në media, dhe këtu vërehet ndikimi i mediave. Sipas një studimi në SHBA nga Departamenti i Shtetit dhe Shërbimet Humane, në vitin 1982 kan arritur në përfundim se ekziston një lidhje e fortë midis dhunës në media dhe agresionit në rrugë².

Bazuar në atë se mediat kanë ndikim të madh në krijimin e opinionit publik, e posaqërisht për ndodhitë, rrjedhat e kriminalitetit dhe dukurive të ndryshme negative në vend dhe jashtë tij, ato shpesh herë ndikojnë në nxitjen e urrejtjes, përçarjes ose mos tolerancës kombëtare, raciale ose fetare, nxitje për luftë agresive, nxitja për kryerjen e krimit të gjenocidit, krimeve të luftës apo krimeve kundër njerzimit si dhe forma të rënda të fyerjes dhe shpifjes³ apo edhe dhunën e cila mund të ndikoj tek të gjith pa dallim moshe. Fatkeqësisht përpos rasteve të ndryshme në vende tjera të globit kemi pasur raste edhe në Kosovë, që kan kaluar me pasoja të rënda.

Situata më e vështir pas vitit 1999, është ajo e 16/17 marsit 2004, ku mediat filluan të gjykojnë dhe jo të raportojnë për një ngjarje të ndodhur në Mitrovicë, prandaj situata e dhunshme ndër etnike në Kosovë e krijuar më 17 mars dhe gjatë ditëve në vijim, nuk mund të ndahet nga raportimi i mediave, në veçanti gazetarët dhe redaktorët e televizioneve të cilët nuk arritën të sillen në përputhje me etikën e profesionale, por vepruan emocionalisht, pasiqë mediat kualifikuan incidentin e mbytjes së tre fëmijëve, si raste të vdekjes të shkaktuara direkt dhe përtej çdo dyshimi, nga serbët lokalë armiqësor, edhe pse nuk kishte dëshmi të ofruar për të mbështetur këtë, e gjitha ishte bazuar në deklaratën e një fëmiju të intervistuar dhe në bazë të pretendimeve të tij u ndërtua gjithqka sa i përkiste raportimit⁴, dhe atë e plasuan si lajm të fuqishëm në media. Mbulimi i trazirave, krijoi një dimension të ri të raportimit të njëanshëm, ku si pasoj eskaloj

---

¹ Jewkes, Y. Media & Crime, SAGE Publications Ltd, London, 2004, faqe 4.

² Hysi, V. Kriminologjia, Kriminologjia, Kristalina – KH, Tiranë, 2010, faqe 369.

³ Salihu, I. e Drejta Penale, Leoprint, Prishtinë, 2003, Faqe, 412.

⁴ Gazetë e publikuar nga OSBE-ja Edicioni 4 Nr. 2, Prill – 2004, faqe 8.

dhuna thuajse në të gjithë territorin e Kosovës, e cilat fatkeqësisht përfundoi me shumë viktime, dhe dëme materiale e deri te dëmtimi edhe i disa monumenteve fetare.

Por rastet akoma më të vështira janë ato kur media nxit dhunë e cila qon deri te gjenocidi, siq ishte edhe rasti i një radio lokale në Ruandë, dhe ky rast mund të themi së është një nga rastet me pasoja më të rënda që kemi njohur deri më tani të shkaktuar nga një radio lokale e cila perdorte gjuhë të urrejtjes dhe nxiste për vepra të ndryshme. Për vite të tëra, gazeta Kangura, e kontrolluar nga ekstremistët Hutu, kishte qenë pikë kyqe e gjuhës së urrejtjes. Qysh në dhjetor të vitit 1990, gazeta publikoi disa urdhëra për fisin Hutu. "Urdhërimet deklaruar se çdo Hutu i cili u martua me një Tutsi është tradhtar, gjithashtu, çdo Hutu që e bëri biznes me një Tutsi është tradhtar, apo urdhëri ku këmbënguli gjithashtu se të gjitha pozitat strategjike dhe ushtarake duhet të jenë Hutu. Kur RTL (Radio Television des Mille Collines) filloi transmetimin më 8 korrik, 1993, ajo gjithashtu përhapte urrejtje.

Pasi filluan vrasjet, RTL shkoi përtej përhapjes së urrejtjes; ata morën një rol aktiv në masakër. RTL bëri thirrje për Hutu për të "shkurtuar pemën", një frazë e cila kodin destinuar për Hutu të fillojnë vrasjen e Tutsi. Gjatë transmetimeve, RTL kishte përdorur shpesh termin ("kacabu"), kur duke iu referuar fisit Tutsi dhe Hutu pastaj gjatë trazirave bënte thirrje për Hutu "shtypur bubrecat". RTL njoftoi emrat e individëve të veçantë të cilët duhet të vriten; RTL përfshinte edhe informacion në lidhje ku mund të gjenden ata, të tilla si në shtëpi dhe adresat e punës ose vende tjera të njohura. Pasi këta individë ishin vrarë, RTL njoftoi vrasjet e tyre përmes radios. RTL ishte përpjekur që të nxiste fisin Hutu që të marrte pjesë në vrasje. Megjithatë, nëse një Hutu kishte refuzuar të marrë pjesë në masakër, atëherë anëtarët e bandës, do t'u jepnin atyre një zgjedhje - ose ta vrasin ose ai të vritet⁵.

Këto janë vetëm dy shembuj ku mediat, nëpërmjet raportimeve ta pa balancuara dhe jo të drejta mund të shkaktojnë trazira shumë të mëdha siç ishte rasti i Kosovës, apo edhe se si me anë të gjuhës së urrejtjes dhe nxitëse mund të vie deri tek gjenocidi i përmasave shumë të mëdha siç ishte rasti i Ruandës.

Por së fundmi kemi edhe rastin ku një Amerikan i moshës 13-vjeçar, i pasionuar pas wrestlingut, ka vrarë motrën e vet 5-vjeçare duke imituar lëvizjet e idhujve të tij që japin spektakël në televizion.

Djaloshi e ka përplasur disa herë vogëlushen në krevat, e ka goditur me grushta në stomak dhe është hedhur mbi të për ta goditur me bërryl, njësoj siç bëjnë yjet e mundjes së lirë. Pasi e ka rrahur për tre minuta dhe pasi vajza nuk merrte më frymë, 13-vjeçari lajmëroi urgjencën. Mjekët nuk mundën ta shpëtonin pasi vajza kishte disa brinjë të thyera, dëmtim të rëndë në veshka dhe hemorragji të brendshme.

---

⁵Ruanda and RTL Radio Media Effects, Scott Straus, Department of Political Science University of Wisconsin, Madison, http://www.ushmm.org/genocide/spv/pdf/straus_scott.pdf (i klikuar per her të fundit me date 14 qershor 2013)

Organizatorët e ndeshjës, i kan shprehur ngushëllimet familjes amerikane, por nuk pranoi që për këtë episod tragjik të fajësohej industria e wrestling-ut.

Në raste të tilla është për t'u fajësuar mungesa e mbikqyrjes së fëmijëve nga prindërit e tyre", shkruhet në komunikatë. Dy fëmijët kanë qenë të vetëm në shtëpi kur ka ndodhur ngjarja e rëndë.⁶

Kjo pa dyshim na qartëson se shumë nga idetë tona për botën rreth nesh nuk janë mbledhur përmes përvojës direkte, por përmes ekspozimit ndaj medias. Mediat përkatësisht lajmet luajnë një rol të rëndësishëm dhe parësor në ndërtimin e opinioneve tona për qështjet sociale. Në shumë raste, media shtrembëron faktet, na ofron me një pamje të thjeshtë dhe shpesh të gabuar të realitetit, duke krijuar një pamje të shtrembëruar, provinciale, apo të rreme dhe jo reale, në veçanti, media ka raste kur ka keqinterpretuar realitetin e krimit në shoqëri⁷.

Gjithashtu, mediat ndikimin më të madh e kanë tek adoleshentët të cilët emitojnë yjet të filmit apo të ngjarjeve tjera që shohin në media, të cilët kanë të bëjnë me imazhet e tepruar të dhunës dhe të krimit. Kur ne të shikojmë TV apo një film, ne zakonisht shohim imazhe të shumta të dhunës apo edhe ngjarje të krimit, shqetësuese është se media ka një ndikim të madh në shoqëri ashtu edhe në opinionin publik. Ata mund të formësojnë opinionin publik në mënyra të ndryshme në varësi të asaj që është.

Dhuna në televizion shkakton që fëmijët të jenë të dhunshme dhe kjo dukuri mund t'i përcjell gjatë gjithë jetës, pasi që efektet që janë parë në një numër të madh të rasteve shfaqet në jetën e përditshme të tyre, për shembull, në Nju Jork, një 16-vjeçar theu një bodrum, kur policia e kapi atë dhe e pyeti se pse ai ishte i veshur me doreza, ai u përgjigj se ai kishte mësuar për të bërë kështu që të mos lënë shenjat e gishtave dhe se ai e zbuloi këtë përmes televizionit⁸.

E vërteta në lidhje me dhunën televizive dhe të fëmijëve ka qenë se ata, pra fëmijët e shikojnë TV. Disa janë duke u përpjekur për të luftuar këtë problem, për derisa të tjerët janë duke e injoruar atë dhe duke shpresuar se ata shmangen nga kjo dukuri. Ende të tjerët nuk e bëjnë, madje duket se kujdesen, por sidoqë të jetë, faktet janë të pamohueshme. Studimet janë kryer dhe të gjitha rezultatet tregojnë për një përfundim, dhuna që shfaqet nga televizioni shkakton që fëmijët të jenë me efektet të dhunshme dhe kjo mund t'i shoqëroje ata gjatë gjithë jetës.

Në Alabama, një nëntë-vjeçar mori notë të dobët nga mësuesi i tij. Ai vendosi për t'i dërguar mësuesit karamete të helmuara si hakmarrje, pasi ai kishte parë të njëjtën në media një natë më parë⁹. Këto janë sigurisht shembuj befasuese se si media mund të ndikojnë tek fëmijët. Këtu duhet të theksohet që të gjitha këto situata janë shkaktuar drejtpërsëdrejti nga skenat e dhunshme

---

⁶ <http://www.top-channel.tv/artikull.php?id=259140> (i klikuar për her të fundit me datë 19 korrik 2013)

⁷ Environmental Crime and the Media, News Coverage of Petroleum Refining Industry Violations, Melissa L. Jarrell, LFB Scholarly Publishing LLC, New York, 2007, faqe 23.

⁸ Carter, D. T.V. Violence and the Child, Russel Sage Foundation, New York, 1977, Faqe 40.

⁹ Carter, D. T.V. Violence and the Child, Russel Sage Foundation, New York, 1977, Faqe 40.

që fëmijët mësojnë dhe shohin nga televizioni. Jo vetëm që dhuna televizive prekë rininë e fëmijës, por ajo mund të ndikojë edhe në moshën e rritur të tij ose të saj.

Dhuna dhe televizioni mund të shkatërrojë mendjen e një fëmije. Efektet e kësaj dhune mund të jenë afatgjata, nëse nuk është e pafundme. Për disa, media është një sulm në mendjen e një fëmije, në variantin më të keq të saj, në mënyrë tinëzore ndikon dhe shqetëson ekuilibrin moral. Gjithashtu e bën një fëmijë të prirur për sjellje agresive në perceptimin e botës reale.

Të tjerët i shohin mediat si një ndërhyrje të sëmurë në procesin e të mësuarit të fëmijës, duke zëvendësuar fotografitë lehtë dhe duke ndikuar në disiplinën e leximit dhe të përqëndrimit, si dhe transformimin në një shikues dhe në një hipnotizues të ri.

Shumë hulumtime janë kryer me temën e fëmijëve dhe dhunën në media. Të gjitha rezultatet shkojnë në të njëjtin drejtim. Ka korrelacione të pamohueshme ndërmjet mediave të dhunshme dhe agresionit. Ky rezultat është marrë në një anketë të nxënësve të Londrës në vitin 1975. Greensberg gjeti marrëdhënie të rëndësishme mes shikimit të medias dhe zhvillimit të dhunës dhe agresionit.

PËRFUNDIM

Sot më shumë se kurrë më parë, ndikimet e medias luajnë rol të rëndësishëm në krijimin e opinionit dhe të njohurive të përgjithëshme. Është e pamundur të injoroni rolin që media luan në formësimin dhe motivimin për vepra kriminale, duke pasur parasysh fuqinë e saj për të ndikuar në sjelljen kriminale, është e rëndësishme për t'u marrë parasysh, si një faktor rreziku potencial për disa individë apo për disa raste; siç janë; krimet copy cat, apo për rastet e përmendura në këtë punim, për asnjë moment nuk mund të lëjmë anash ndikimin e medias që ka pasur në zhvillimin e tyre.

Problematikat e paraqitur në këtë studim si gjuha e urrejtjes, informimi jo i drejt dhe i anshëm si dhe programet me ngjarje të dhunshme apo kriminale, janë trajtuar deri në një masë nga institucionet përgjegjëse në shtetet e Europës të cilë merren me rregullimin e mediave, këtë rregullim e kanë bërë kryesisht përmes legjislacionit sekondarë të cilën e kanë harmonizuar me direktivën Europiane që ka të bëjë me rregullimin e mediave “Audio-Visual Media Services Directive”, mirëpo zbatimi në praktikë është i vështirë e sidomos në vendet në zhvillim.

Problematikë tjetër që vështirëson këtë rregullim janë edhe shërbimet e reja mediale, të cilat në shumicën e rasteve zhvillohen para legjislacionit, dhe shumë herë janë jashtë rregullimit nga institucionet kompetente, kohëve të fundit gjithashtu një rol të rëndësishëm luajnë edhe rrjetet sociale dhe interneti. Prandaj duhet angazhim që rregullimi duhet të jetë më gjithëpërfshirës dhe më specifik, kujdes të veçant duhet t'i kushtohet implemtimit të rregullativës që ka të bëjë me informimin, i cili duhet të jetë sipas praktikave më të mira të pranuar ndërkombëtare, ndërsa për

rastet e përmbajtjes së dhunës, së paku duhet të merren masa përmes mundësive teknologjike t'i kodojmë programet e caktuara që të jenë me të vështira të qasëshme për fëmijët si shtresa më fluide ndaj dukurive negative, ndërsa operatorët e rrjeteve t'i obligojmë që këtë mundësi t'jav lejojnë shfrytëzuesve të shërbimeve fundore të shërbimeve mediale audi-vuzuele.

BIBLIOGRAFIA

Yvonne Jewkes, Media & Crime, London, 2004, SAGE Publications Ltd.

Marshal McLuhan, Understanding media, Tiranë, 1964, (për botim në Shqip, qe ska date te perkthimit), Instituti i Dialogut dhe Komunikimit.

Vasilika Hysi, Kriminologjia, Tiranë, 2010, Kristalina - KH

Ismet Salihu, e Drejta Penale, Prishtinë, 2003, Leoprint

Gazetë e publikuar nga OSBE-ja Edicioni 4 Nr. 2, Prill – 2004;

Ruanda and RTLM Radio Media Effects, Scott Straus, Department of Political Science University of Wisconsin, Madison, http://www.ushmm.org/genocide/spv/pdf/straus_scott.pdf (i klikuar per her të fundit me date 14 qershor 2013)

Environmental Crime and the Media, News Coverage of Petroleum Refining Industry Violations, Melissa L. Jarrell, New York, 2007, LFB Scholarly Publishing LLC

Carter, Douglass, T.V. Violence and the Child, New York, 1977, Russel Sage Foundation.

<http://www.top-channel.tv/artikull.php?id=259140>